

टी. वाय. बी. ए.
सेमिस्टर-५

12

नवीन अभ्यासक्रम
सी.बी.सी.एस. पॅटर्न

भारताचा भूगोल-1

भूगोल : (S-3 : DSE-1C)

डॉ. अर्जुन हरिभाऊ मुसमाडे
डॉ. ज्योतिराम चंद्रकांत मोरे



जून 2021 पासून बदललेल्या नवीन अभ्यासक्रमानुसार (CBCS Pattern)
लिहिलेले एकमेव उत्कृष्ट क्रमिक पुस्तक !

नवीन
अभ्यासक्रम

भारताचा भूगोल - I

Geography of India - I

सेमिस्टर-5 : भूगोल विशेष स्तर पेपर-3 (एस-3)

DSE -1C

• टी.वाय.बी.ए. •

CBCS Pattern

• लेखक •

प्रा. डॉ. अर्जुन हरिभाऊ मुसमाडे || डॉ. ज्योतिराम चंद्रकांत मोरे
एम.ए., एम.फिल, पीएच. डी. || एम.ए., पीएच.डी.

किंमत : ₹ 80.00

 **NIRALI**
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

N 52

© : प्रा. डॉ. अर्जुन हरिभाऊ मुसमाडे, डॉ. ज्योतिराम चंद्रकांत मोरे

The text of this publication, or any part thereof, should not be reproduced or transmitted in any form or stored in any computer storage system or device for distribution including photocopy, recording, taping or information retrieval system or reproduced on any disc, tape, perforated media or other information storage device etc., without the written permission of Authors with whom the rights are reserved. Breach of this condition is liable for legal action.

Every effort has been made to avoid errors or omissions in this publication. In spite of this, errors may have crept in. Any mistake, error or discrepancy so noted and shall be brought to our notice shall be taken care of in the next edition. It is notified that neither the publisher nor the authors or seller shall be responsible for any damage or loss of action to any one, of any kind, in any manner, therefrom. The reader must cross check all the facts and contents with original Government notification or publications.

प्रकाशक

निराली प्रकाशन

अभ्युदय प्रगती, १३१२, शिवाजीनगर,
जंगली महाराज रोड, पुणे ४११ ००५.
फोन : (०२०) २५५१ २३३६/३७/३९
Email : niralipune@pragationline.com

(Poly Plates)

योगिराज प्रिंटर्स अँड बाइंडर्स
सर्व्हे नं. १०/१, घुले इंडस्ट्रियल इस्टेट,
नांदेड गाव रोड, ता. हवेली,
पुणे ४११ ०४१.

प्रमुख वितरण केंद्रे

पुणे (For orders within Pune)

११९, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिर मार्ग,
पुणे ४११ ००२.

☎ (०२०) २४४५ २०४४ मो. ९६५७७०३१४५
Email : niralilocal@pragationline.com

धायरी (पुणे) (For orders outside Pune)

सर्व्हे नं. २८/२७ धायरी-नव्हे रोड, एशियन कॉलेज
जवळ, धायरी, पुणे ४११ ०४१.

☎ (०२०) २४६९ ०२०४ मो. ९६५७७०३१४३
Email : bookorder@pragationline.com

मुंबई

३८५, एस.व्ही.पी. मार्ग, रसधारा को. ऑप. हाउसिंग सोसायटी लि., (D wing Ground floor)
गिरगाव, मुंबई ४०० ००४. ☎ (०२२) २३८५ ६३३९/२३८६ ९९७६ मो. ७०४५८२१०२०
Email : mumbai@niralibooks.com

वितरक शाखा

नागपूर

लोकरत्न कमर्शियल कॉम्प्लेक्स, दुकान नं. ३,
सीताबर्डी,
नागपूर ४४० ०१२. ☎ (०७१२) २५४७ १२९.

Email : nagpur@niralibooks.com

कोल्हापूर

न्यू महाद्वार रोड, केदार लिंगे प्लाझा, पहिला
मजला, आय. डी. बी. आय. बँकेसमोर, कोल्हापूर
४१६ ०१२. मो. ९८५० ०४६ १५५

Email : kolhapur@niralibooks.com

जळगाव

३४, व्ही. व्ही. गोलानी मार्केट, नवी पेठ, जळगाव
४२५ ००१.

☎ (०२५७) २२२ ०३९५.मो. ९४२३४९१८६०
Email : jalgaon@niralibooks.com

सोलापूर

R -१५८/२ अवंती नगर, गॉल्डन गेट जवळ, पुणे
- नाका चौक,

सोलापूर ४१३००१ मो. ९८९०९१८६८७
Email : solapur@niralibooks.com

पुस्तक मिळण्याचे ठिकाण

प्रगती बुक सेंटर : पुणे : Email : pbcpune@pragationline.com

- १५७, बुधवार पेठ, रतन टाकिजसमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४८
- ६७६/ब, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिरासमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४७
- १५२, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिराशेजारी, पुणे २. ☎ ८०८७८८१७९५

प्रगती बुक कार्टर : मुंबई : Email : pbcmbai@pragationline.com

- अपूर्वा बिल्डिंग, शाॅप नं. १, शारदाश्रम सोसायटी समोर, भवानी शंकर रोड, दादर (पश्चिम).
मुंबई २८. ☎ (०२२) २४२२३५२६

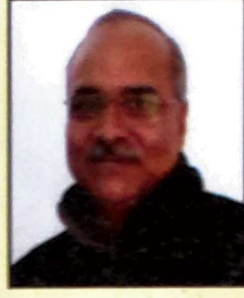
• Email : marketing@pragationline.com • Webside : www.pragationli

अनुक्रमणिका

1 :	प्रास्ताविक.....	1.1 ते 1.34
1.1	भारताचे स्थान व विस्तार.....	1.4
1.2	भारताची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी	1.5
1.3	भारताच्या शेजारील देश व संबंध.....	1.9
1.4	भारतातील घटकराज्य व केंद्रशासित प्रदेश	1.30
2 :	भारताची प्राकृतिक रचना.....	2.1 ते 2.24
2.1	उत्तरेकडील पर्वतीय प्रदेश.....	2.3
2.2	उत्तरेकडील विस्तृत मैदानी प्रदेश	2.10
2.3	द्वीपकल्पीय पठारी प्रदेश.....	2.14
2.4	किनारपट्टीचा मैदानी प्रदेश.....	2.19
2.5	बेटे	2.23
3 :	जलप्रणाली	3.1 ते 3.28
3.1	भारतातील नद्यांचे खोरे	3.2
3.2	हिमालयीन नद्या (उत्तर भारतीय नद्या)	3.5
3.3	द्वीपकल्पीय नद्या	3.12
3.4	कोकणातील नद्या	3.20
4 :	हवामान, मृदा आणि नैसर्गिक वनस्पती.....	4.1 ते 4.48
4.1	विविध ऋतू आणि त्यानुसारचे हवामान	4.3
4.2	मृदेचे प्रकार आणि तिचे वितरण.....	4.19
4.3	मृदा धूप आणि संवर्धन	4.27
4.4	नैसर्गिक जंगलांचे प्रकार व त्याचे वितरण	4.30
4.5	वृक्षतोड व संवर्धन	4.39
⊙	संदर्भ ग्रंथसूची	1 ते 1
⊙	वस्तुनिष्ठ प्रश्नसंच	1 ते 13



लेखक परिचय



डा. अर्जुन हरिभाऊ मुसमाडे

(M.A., M.Phil, Ph.D.)

खडकी शिक्षण संस्थेचे, टिकाराम जगन्नाथ कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय खडकी पुणे येथे सहयोगी प्राध्यापक व भूगोल विभाग प्रमुख म्हणून कार्यरत आहेत. सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या भूगोल अभ्यास मंडळाचे मा.कुलगुरु यांनी नियुक्त केलेले सन्माननीय सदस्य असून महाराष्ट्र भूगोलशास्त्र परिषद पुणे, या संस्थेचे उपाध्यक्ष म्हणून सन २०१५ पासून कार्यरत आहेत. लोकसंख्या भूगोल, भारताचा प्रादेशिक भूगोल, आपसी व्यवस्थापन भूगोल, लोकसंख्या वस्ती भूगोल, आर्थिक भूगोल, पर्यावरणीय भूगोल, महाराष्ट्राचा भूगोल या पुस्तकांचे लेखन केले. असून ३२ शोध निबंध वेगवेगळ्या नियतकालिकांमधून प्रकाशित झालेले आहे. ५२ हून अधिक राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चर्चा सत्रात सहभाग व अनेक चर्चा सत्रात शोध निबंधांचे वाचन केलेले आहे. महाराष्ट्र शासनाच्या अर्थशास्त्र विभागाचे प्रमुख म्हणून काम करत आहेत.



डा. ज्योतिराम चंद्रकांत मोरे

(M.A., Ph.D.)

भारतीय जैन संघटनेचे कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय वाघोळी, पुणे येथे भूगोल विभाग प्रमुख म्हणून १९९६ पासून कार्यरत आहे. सध्या सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या भूगोल अभ्यास मंडळाचा अध्यक्ष आहे. तसेच नामांकित अशा महाराष्ट्र भूगोलशास्त्र परिषदेचा २०१० पासून सचिव आहे. याशिवाय विविध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय जर्नलच्या संपादक मंडळाचा सदस्य आहे. आतापर्यंत त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली ५ विद्यार्थ्यांनी पीएचडी व २ विद्यार्थ्यां एम फिल पूर्ण केलेले आहे. त्यांचे लघु संशोधन प्रकल्प ५ यशस्वीरीत्या पूर्ण केलेले आहेत. आतापर्यंत १८ पुस्तके व ५१ शोधनिबंध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय जर्नलमध्ये प्रकाशित झालेले आहेत. तसेच त्यांनी रसेदो, विद्यार्थी कल्याण, MC समन्वयक म्हणून काम केलेले आहे. सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाने २०१७ मध्ये मला उन्कृस्ट शिक्षक पुरस्कार म्हणून देऊन गौरविले आहे.

nirali@pragatibooks.com

www.pragationline.com

Also find us on



www.facebook.com/niralibooks



@nirali.prakashan



55